

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси, що є провідною характеристикою розвитку людської цивілізації на початку ХХІ ст., зумовлюють фундаментальні перетворення не тільки у сферах економіки, політики, науки, інформаційних технологій, а й у соціальній сфері, зокрема в освіті. Все частіше можна почути про глобальний характер структурних перетворень освітніх систем, модернізацію змісту освіти й методів навчання, соціалізацію особистості, процеси запровадження безперервної освіти тощо. У сучасних умовах ці процеси досліджуються в рамках порівняльної педагогіки, предметом якої є, за визначенням російського дослідника Б.Вульфсона, стан, основні тенденції та закономірності розвитку освіти в різних країнах, геополітичних регіонах і глобальному масштабі. [2.С.34.]

Вдосконалення управління і контролю якості освіти є одним з найважливіших напрямів основних засад розвитку вищої освіти України.

В області вищої освіти, зокрема, передбачається:

- розробка нового навчально-методичного супроводу Державних освітніх стандартів вищого професійної освіти (ДОСВПО);
- формування кваліфікаційних характеристик фахівців із вищою професійною освітою різних ступенів (бакалавр, дипломований спеціаліст, магістр);
- розробка системи внутрішньовузівського контролю якості освіти, створення методичних основ для оцінки рівня підготовки випускників вищих учбових закладів;
- вдосконалення процедур ліцензування, атестації і державної акредитації освітніх установ;
- формування незалежної системи атестації і контролю якості освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам реформування різних компонентів професійної освіти присвячені праці таких вітчизняних компаративістів, як Г. Єгоров, Н. Лавриченко, О. Матвієнко, О. Овчарук, Л. Пуховська, К. Карасюк. Значний внесок у розвиток цього питання зробила А. Сбруєва, яка у вимірі глобалізаційних процесів окреслила теоретико-методологічні основи аналізу сучасних реформ середньої освіти на прикладі розвинутих англосовітських країн. Науковці та педагоги-практики багатьох країн стверджують, що завданням профільного навчання у загальноосвітніх закладах, є, по-перше, забезпечення загальноосвітньої підготовки учнів, по-друге, спеціалізованої поглибленої підготовки до майбутньої професійної діяльності. Одним із найважливіших аспектів щодо профільного навчання є думка, на якій наголошує М.Гузик [3], що профільне навчання слід розглядати як один із напрямів реалізації особистісно-орієнтованої стратегії освіти.

Постійно розробляють нові ідеї в галузі оцінювання та вимірювання навчальних досягнень учасників навчально-виховного процесу такі вітчизняні педагоги як, І.Вакарчук, Л.Гриневич, О.Локшина, І.Прокопенко, С.Раков, О.Сидоренко. Проблема моніторингу якості функціонування системи освіти, її окремих складових, результатів навчальних досягнень учнів розглядається в працях зарубіжних авторів: Ф.-М.Жерар, А.Забульоніс, Г.Ковальова, Е.Красновський, Л.Краснокутська, К.Краснянська, А.Майоров, Є.Михайличев, Ю.Нейман та ін.

Мета статті – розглянути та обґрунтувати доцільність застосування принципів загальної концепції транснаціональної освіти, визначити й проаналізувати, відповідно до European Association for International Education (EAIE), Trans-European Mobility Programme (Scheme) for University Studies (TEMPUS), Global Alliance for Transnational Education (GATE), European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA), критерії транснаціональної освіти.

Виклад основного матеріалу. У Комюніке ЄК пропонується зміцнення та погодження політики у сфері досліджень з міжнародними організаціями, зокрема з Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку(ОЕСР), Світовою

організацією здоров'я, Конференцією об'єднаних націй. У зазначеному напрямі ЄС бачить свою мету в підвищенні власної участі та ролі в запровадженні стратегії сталого розвитку, попередженні глобального потепління, подоланні масштабної загрози розповсюдження інфекційних захворювань і спрямуванні досліджень на розв'язання проблем суспільства в цілому.

ЄК визначає, що задля досягнення зазначеного необхідно мати чітку та структуровану політику і відповідні інструменти її впровадження, зокрема:

- транснаціональний науково-технологічний діалог, скоординований з країнами-учасниками, та розвиток трансрегіонального наукового партнерства;
- мобільність учених між Європою та третіми країнами;
- науково-технологічне співробітництво, що сприяє сталому розвитку та соціально-економічному прогресу всіх партнерів такого співробітництва[1. С.26-27].

Останнім часом у світовій освітній системі все ширше застосовується поняття «транснаціональна освіта». Воно означає освіту, що отримує студент, який проживає в своїй країні, в університеті іншої країни. Причому не студент перетинає кордон, вирушаючи на навчання в іншу країну, а освітні програми перетинають межу й стають транснаціональними. Перетин кордонів при транснаціональній освіті здійснюється або фізично (викладачі, учбові матеріали), або віртуально (дистанційне навчання з використанням телекомунікацій та Internet-технологій).

Для міжнародного контролю за якістю транснаціональної освіти створені та успішно функціонують такі організації: European Association for International Education (EAIE), Trans-European Mobility Programme (Scheme) for University Studies (TEMPUS), Global Alliance for Transnational Education (GATE), European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA)[1. С.335-336]. Опираючись на вже здобутий досвід ними створені рекомендації щодо покращення якості освітніх послуг, так, GATE були розроблені наступні положення транснаціональної освіти:

1. Цілі і завдання. Транснаціональні освітні програми повинні мати чіткі та ясні цілі і завдання, зрозумілі для тих, хто навчаються і відповідні місії та компетенції університету-провайдера, в умовах євроінтеграції.

2. Стандарти. Студентам, які одержують освіту через транснаціональні програми, повинно бути гарантовано університетом-провайдером, що програми відповідають стандартам і критеріям якості незалежно від місця і технології їх реалізації.

3. Законодавство і етика. Транснаціональна освіта повинна відповідати законодавству і мати підтримку в країні.

4. Прийом студентів. Інтереси тих, що навчаються за транснаціональними освітніми програмами повинні дотримуватися в частині справедливого відношення і етики.

5. Людські ресурси. Університет-провайдер повинен мати достатню кількість кваліфікованих викладачів і обслуговуючого персоналу для реалізації та забезпечення транснаціональних освітніх програм, а їх діяльність повинна систематично контролюватися й оцінюватися.

6. Матеріальні й фінансові ресурси. Університет-провайдер повинен гарантувати наявність адекватного середовища і ресурсів для транснаціональної освіти, а також те, що це середовище і ресурси зберігатимуться на весь період навчання студентів.

7. Навчання. Транснаціональні освітні програми і методи навчання повинні педагогічно відповідати вимогам учнів.

8. Підтримка студентів. Університет-провайдер повинен гарантувати, що студентам надається адекватна підтримка для досягнення максимального успіху в освоєнні транснаціональних освітніх програм.

9. Оцінка. Транснаціональні освітні програми повинні постійно та відповідним чином контролюватися й оцінюватися з метою подальшого поліпшення.

10. Треті сторони. За наявності третіх сторін, таких, як агенції або інші організації, що залучаються університетом-провайдером для реалізації транснаціональних освітніх

програм, відносини між сторонами повинні бути оформлені письмово з чітким визначенням прав та обов'язків, відповідальності кожної зі сторін у спільній діяльності.

Аналіз методів забезпечення й оцінки якості вищої освіти за кордоном свідчить про різні підходи і традиції в різних країнах. Однак, так або інакше, в різних підходах і системах оцінки основна увага приділяється ресурсам, процесам і результатам. Відмінності стосуються того, на що приділяється більше уваги і в якому ступені.

Розглянемо їх детальніше.

Цілі програми. Кожна освітня програма, що пропонується повинна мати:

- чітко сформульовані і документовані цілі, що узгоджуються з завданнями вузу в умовах євроінтеграції й відповідають запитам потенційних споживачів даної програми, а також механізм оцінки досягнення мети та її коректування;
- учбовий план і робочі програми дисциплін, завдання яких відповідають сформульованим програмним цілям;
- механізм, що забезпечує безперервний контроль виконання учбового плану та рішення поставлених задач, а також зворотний зв'язок для вдосконалення освітньої програми.

Зміст програми. Зміст освітньої програми повинен відповідати державним стандартам ОПП та забезпечувати широту підготовки фахівця відповідно до найменування програми, а також необхідну глибину підготовки в області, що визначається спеціалізацією.

Загальні вимоги до структури й об'єму програми:

- тривалість навчання повинна складати не менше 4 років бакалавра й 5 років для спеціаліста й магістра при очній формі навчання.
- освітньо-професійна програма, наприклад, для бакалаврів за спеціальністю «Соціальний педагог» повинна передбачати такі цикли підготовки:
 - гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки, що забезпечує певний освітній рівень;

- професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки, що разом з перехідними циклами забезпечує певний освітньо-кваліфікаційний рівень.

Розподіл змісту освітньо-професійної програми підготовки фахівця та максимальний навчальний час за циклами підготовки подано у таблиці

*Орієнтований навчальний план підготовки бакалавра, галузь знань – 0101
«Педагогічна освіта», напрям підготовки – 6.010106 «Соціальний педагог»*

Цикли підготовки		Максимальний навчальний час за циклами (академічних годин/кредитів)				
		Кредити ECTS	Загал. обсяг (годин)	Всього аудит. (годин)	Індивід. робота (годин)	Самост. робота (годин)
Гуманітарної і соціально-економічної підготовки (ГЕ)	норм. част.	49,5	1782	892	294	596
	вар. част.	4,5	162	82	26	54
Всього за цикл		54	1944	974	320	650
Природничо-наукової підготовки (ПН)	норм. част.	13	468	242	76	150
	вар. част.	2	72	40	12	20
Всього за цикл		15	540	282	88	170
Професійної та практичної підготовки (ПП)	норм. част.	118	4248	2218	686	1344
	вар. част.	19,5	702	344	112	246
Всього за цикл		137,5	4950	2562	798	1590
		Максимальний навчальний час загальної підготовки: 7182/133				

Природничо-наукова підготовка повинна бути основою для всіх спеціальностей, у світлі Плану дій щодо поліпшення якості фізико-математичної освіти на 2009-2012 роки [4].

Випускник повинен мати достатню підготовку в області гуманітарних і соціально-економічних наук, грамотно володіти письмовою і усною мовою, мати навички спілкування і роботи в колективі, розуміти цінності нашої багатої культурної спадщини, складнощі міжособових відносин; блок гуманітарних і соціально-економічних дисциплін включає філософію, історію та інші.

Студенти. Абітурієнти, які поступають на програму підготовки бакалаврів, наприклад за спеціальністю «Соціальний педагог», повинні мати повну середню освіту

і достатній рівень знань по гуманітарним та природничим наукам. Якщо студенти, що розпочинають навчання виявляються з недостатнім рівнем підготовки, потрібно залучати систему, що дозволяє досягти необхідного рівня підготовки протягом терміну навчання.

Важливим чинником освітньої програми, при входженні в Болонський процес, є рівень підготовленості, якість навчання і готовність студентів до професійної діяльності. Вуз повинен постійно проводити моніторинг учбової діяльності студента та контролювати успішність досягнення їм програмних цілей. Особливе значення має академічна мобільність студентів.

Професорський-викладацький склад. Професорський-викладацький склад, що забезпечує реалізацію програми, повинен бути представлений фахівцями у всіх областях знань, що охоплюються освітньою програмою. Рівень їх кваліфікації може бути підтверджений наступними компонентами: базова освіта, широкий спектр додаткової освіти (підвищення кваліфікації, стажування), досвід роботи у відповідній галузі промисловості, здібність до комунікації, прагнення до вдосконалення програми і підвищення ефективності навчання, участь у професійних спілках, отримання стипендій і грантів, присвоєння звань в області науки і техніки тощо.

Кількість викладачів, які мають вчений ступінь, повинна складати не менше 60% від загального числа професійно-викладацького складу. Викладачам необхідно брати участь у виконанні науково-дослідних і науково-методичних робіт, що підтверджується наявністю хоча б двох наукових публікацій за рік, звітами про науково-дослідні та науково-методичні роботи, участю в наукових конференціях.

Важливо, щоб викладацький склад користувався суспільним визнанням. Кожному викладачеві потрібно знати і уміти довести місце своєї дисципліни у програмі з представленням відповідних документів, підтвердивши тим самим свою компетенцію.

Підготовка до професійної діяльності. Вимоги професійної компоненти визначають предметні області, педагогічної діяльності, що здійснюється викладачем та не допускають окремої дисципліни. Керівництво факультету в цілому і викладач

особливо повинні бути упевнені, що учбовий план і програма дисципліни враховують всі компоненти навчання, відповідають цілям програми університету.

Студенти повинні готуватися до педагогічної діяльності протягом усього навчання. Так, наприклад, у результаті засвоєння освітньої програми «Соціальний педагог» майбутній фахівець повинен набути наступних умінь та навичок:

- здатність застосовувати природничо-наукові, математичні і знання;
- уміння розробляти програми діагностування суб'єктів соціальної роботи;
- здатність проектування соціально-педагогічної діяльності у різних мікросоцуумах;
- готовність здійснювати посередницьку функцію у ході розв'язання та зменшення конфліктних ситуацій;
- уміння виявляти причини девіації і вибирати форми і зміст соціальної роботи.
- уміння планувати і проводити експеримент, фіксувати і інтерпретувати дані;
- здатність проектувати процеси або системи відповідно до поставлених завдань;
- готовність працювати в колективі з міждисциплінарної тематики;
- уміння формулювати і вирішувати соціально-педагогічні проблеми;
- здатність усвідомлювати професійні і етичні обов'язки;
- навички ефективної взаємодії в колективі;
- широку ерудицію, необхідну для розуміння глобальних і соціальних наслідків педагогічних рішень
- розуміння необхідності та уміння вчитися постійно;
- знання сучасних суспільних, політичних і науково-технічних проблем;
- уміння застосовувати навички і вивчені методи на практиці.

Кожному викладачу важливо уміти пояснити місце своєї дисципліни в учбовому плані, її взаємозв'язок з передуючими і наступними дисциплінами, а також роль у формуванні фахівця.

Важливим чинником освітньої програми є її сучасність і соціальна необхідність.

Матеріально-технічна база. Аудиторії, лабораторії і їх оснащення повинні бути сучасні й адекватні програмним цілям. Студентам необхідно надати достатні можливості для самостійної учбової і дослідницької роботи. Вуз зобов'язаний постійно оновлювати, вдосконалювати і розширювати матеріально-технічну базу не нижче за ліцензійні показники.

Інформаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення повинне відповідати вимогам програми. Потрібна бібліотека, що містить всі необхідні для навчання матеріали: учбову, технічну, довідкову і загальну літературу, різні періодичні видання тощо.

У розпорядження студентів та викладачів необхідно надати комп'ютерні класи і термінали з доступом до інформаційних ресурсів (локальна мережа, Інтернет). Доступність цих класів і їх використання контролюються вузом. Вуз повинен постійно оновлювати, вдосконалювати й розширювати інформаційну базу.

Фінансове забезпечення. Фінансова підтримка вузу з боку керівництва (ректорат, деканат) повинна бути націлена на якість і спадкоємність освітніх. Ресурси потрібно скеровувати також на залучення та забезпечення постійного професійного зростання висококваліфікованого професійно-викладацького складу, на підтримку й оновлення матеріально-лабораторної бази. Учбовий-допоміжний персонал і сервіс (діяльність адміністративно-господарського управління) зобов'язані відповідати потребам освітньої програми. Управління вузом повинне бути ефективним і забезпечувати вдосконалення освітніх програм.

Випускники. У вузі повинна існувати система працевлаштування, вивчення ринку потреби і якості знань і умінь фахівців, супроводу їх кар'єри і професійного зростання, безперервної освіти і підвищення кваліфікації випускників вузу. Дані, отримані за

допомогою цієї системи, повинні використовуватися для подальшого вдосконалення освітніх програм.

Висновки.

Застосування принципів загальної концепції транснаціональної освіти, впровадження критеріїв транснаціональної освіти відповідно до European Association for International Education (EAIE), Trans-European Mobility Programme (Scheme) for University Studies (TEMPUS), Global Alliance for Transnational Education (GATE), European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA) стимулюють ВНЗ формувати і підтримувати високий рівень якості навчання.

Розробка та реалізація сумісних освітніх програм на сучасному етапі є однією з найефективніших форм співпраці університетів й перспективним засобом інтеграції до Європейського простору вищої освіти.

Використані джерела

1. *Степко М.Ф.* Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, В.Д.Шинкарук В.В.Грубінко, І.І.Бабин, за редакцією В.Г.Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004 – 384 с.
2. *Вульфсон Б.Л., Малькова З.А.* Сравнительная педагогика./ Б.Л. Вульфсон, З.А. Малькова. – М.: Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. – 320 с.
3. *Гузик М.* Профільне навчання : як організувати, не зруйнувавши школу /М. Гузик // У 2-х ч. – К. : Вид. дім «Шкіл. світ». Вид. Л. Галіцина, 2005. – Ч.І. – 112 с.
4. *Міністерство освіти і науки України* наказ від 30.12.2008р. №1226 Про затвердження Плану дій щодо поліпшення якості фізико-математичної освіти на 2009-2012 роки.
5. *Новий колегіум*, за ред. М.Ф. Бондаренко. – Х. : Вид. ПФ «Колегіум», 2005.№4 – 80 с.
6. *Програма розвитку вищої освіти України «Основні засади розвитку вищої освіти України»*, ч.4, 2008р. – 97 с.

Анотація

Харківська Алла Анатоліївна. Модернізація вищої педагогічної освіти в умовах євроінтеграції.

Вдосконалення управління і контролю якості освіти є одним з найважливіших напрямів основних засад розвитку вищої освіти України. Сьогодні у світовій освітній системі все ширше застосовується поняття «транснаціональна освіта».

Автор обґрунтовує доцільність застосування принципів загальної концепції транснаціональної освіти, а також аналізує критерії транснаціональної освіти відповідно до European Association for International Education (EAIE), Trans-European Mobility Programme (Scheme) for University Studies (TEMPUS), Global Alliance for Transnational Education (GATE), European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA),

Ключові слова: транснаціональна освіта, міжнародний контроль за якістю освіти, освітні програми.

Аннотация

Харьковская Алла Анатольевна. Модернизация высшего педагогического образования в условиях евроинтеграции.

Совершенствования управления и контроля качества образования является одним из важнейших направлений основных принципов развития высшего образования Украины. Сегодня в мировой образовательной системе все шире применяется понятие «транснациональное образование».

Автор обосновывает целесообразность применения принципов общей концепции транснационального образования, а также анализирует критерии транснационального образования в соответствии с European Association for International Education (EAIE), Trans-European Mobility Programme (Scheme) for University Studies (TEMPUS), Global Alliance for Transnational Education (GATE), European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA)

Ключевые слова: транснациональное образование, международный контроль за качеством образования, образовательные программы.

SUMMARY

Kharkivs'ka A.A. *Modernization of higher pedagogical education in the conditions of eurointegration.*

Perfections of management and control of quality of education is one of major directions of basic principles of development of Ukrainian higher education. Today a concept «transnational education» is all wider used in the world educational system.

An author expediency of application of principles of general conception of transnational education and also analyses the criteria of transnational education in accordance with European Association for International Education (EAIE), Trans-European Mobility Programme (Scheme) for University Studies (TEMPUS), Global Alliance for Transnational Education (GATE), European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA)

Keywords: transnational education, international control after quality of **education**, educational programs.